

Föreningen Sveriges Överförmyndare
c/o Inga-Lill Röhr, Närkevägen 1 G, 681 43 Kristinehamn
www.overformyndarna.se

REMISSYTTRANDE

Ert Dnr Ju2023/01655

2023-11-10

kopia

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L2@regeringskansliet.se

Föreningen Sveriges Överförmyndares yttrande avseende
EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna

Om FSÖ

Föreningen Sveriges Överförmyndare är en ideell organisation med ca 850 medlemmar. Föreningens ändamål är att genom intressebevakning, kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte främja överförmyndarverksamhet.

Inledning

Föreningen Sveriges Överförmyndare (FSÖ) tillstyrker i huvudsak förslagen till förordning samt rådsbeslut. FSÖ vill lyfta fram några synpunkter på de föreslagna ändringarna. Dessa redovisas nedan. De förslag i utredningen som lämnats utan synpunkter har vi ingen erinran mot eller har haft svårt att avgöra effekterna av.

FSÖ tillstyrker förslaget avseende inrättandet av en centralmyndighet. För Sveriges räkning vill vi särskilt belysa vikten av att en ny nationell myndighet inrättas och att ansvaret inte åläggs en befintlig myndighet. Förordningens förslag om centralmyndighet bör samordnas med Ställföreträdarskapsutredningens (SOU 2021:36) förslag om en ny myndighet med övergripande ansvar för förmyndarskapsfrågor. Utan en specialiserande myndighet på nationell nivå kommer kraven i den nya förordningen inte kunna uppfyllas på ett tillfredställande sätt med hänsyn till den bristande samordningen som finns på området idag.

FSÖ ställer sig positiv till att Sverige, och övriga medlemsländer, tillträder 2000 års Haagkonventionen. FSÖ tillstyrker förslaget att *hemvistprincipen* som huvudregel ska gälla inom Europeiska unionen (unionen). FSÖ tillstyrker förslaget att de regler avseende tillämplig lag som fastställs i 2000 års Haagkonvention även ska gälla inom unionen.

FSÖ tillstyrker att även utsatta vuxna ska kunna få ett bättre skydd inom hela EU. Detta särskilt såsom företrädare genom föreslaget företrädarintyg kan få det lättare att rättshandla i olika länder. Såväl register (nationellt och europeiskt) som ett företrädarintyg stärker rättssäkerheten för den enskilde, skyddar huvudmannen i vissa situationer och ger företrädarna bättre verktyg och tydligare befogenhet.

FSÖ välkomnar såväl ett nationellt företrädarregister som ett europeiskt register om samma sak. Detta har under längre tid varit efterfrågat och kan bidra till genomförandet av digitala lösningar för såväl huvudmän och företrädare som för myndigheter. Det digitala utanförskapet kan troligtvis minskas genom ett tydligt och fungerande register för företrädare och deras befogenheter.

FSÖ bedömer att tillämpningsområdet för den aktuella förordningen kan komma att bli mycket brett och att det krävs en utförlig analys av såväl rättsliga som ekonomiska konsekvenser.

Yttrande

Oaktat hur förordningen slutligen formuleras, är det viktigt att den går att tillämpa såsom tänkt utifrån såväl svenska förhållanden som i andra länder. Det behöver således finnas klarheter kring;

- vad avses med begreppet "företrädare"?

I Sverige skiljer vi på förordnade ställföreträdare enligt föräldrabalken (FB) respektive anhörigbehörighet (17 kap. FB), framtidsfullmakt med mera. FSÖ är positiva till att flera former av företräderskap omfattas av förordningen men det behövs tydlighet så att förordningen kan tillämpas i praktiken. Se t.ex. artikel 1.

- vad avses med myndighet respektive domstol?

I Sverige kan såväl allmän domstol som överförmyndaren (kommunal myndighet) anordna ställföreträderskap. Här behövs förtydliganden, se t.ex. punkt 20, sid 16.

- vad grundar behörigheten för en företrädare?

I Sverige är det som huvudregel en domstol som anordnar ett ställföreträderskap. En vanlig fullmakt eller en framtidsfullmakt bygger istället på den enskildes behörighet. Det bör tydliggöras att befogenheten inte enkom bygger på den enskildes förmåga utan kan byggas på ett myndighetsbeslut eller ett avgörande från domstol (se t.ex. punkt 5 på sid 13). Vidare kan t.ex. punkt 27 (sid 17) tolkas såsom att en förvaltare måste höra den enskilde innan åtgärder vidtas – något som kan medföra orimlig belastning på en ideellt arbetande förvaltare och kan stå i strid med nuvarande 11 kap. 9 § FB.

Artikel 2 Tillämpningsområde

Det bör vidare klargöras vad som avses med t.ex. nedsatt eller bristande personlig förmåga. Är det likt NJA 2022 s. 623 att avse kognitiv nedsättning och godmanskap/förvaltare eller avse annan personlig nedsatt förmåga och andra former av företrädarskap?

Artikel 3 Definitioner

FSÖ bedömer att punkt 3, *företrädarbefogenheter* behöver förtydligas då den är svår att tillämpa utifrån svensk rätt. Ställföreträdare får sina befogenheter genom ett domstolsavgörande eller genom att en myndighet (överförmyndare) beslutat om saken. Merparten av nu aktuella ställföreträdarskap bygger som huvudregel fortfarande på att den enskilde samtycker till ställföreträdarskapet samtidigt som aktuella personer, utifrån sitt hälsotillstånd, sällan kan bevilja befogenheterna eller avtala om dessa. Förvaltare kan meddelas mot den enskildes vilja och i vissa situationer saknar den enskilde förmåga att förstå vad saken gäller alternativt inte kan höras utifrån hans hälsotillstånd. NJA 2022 s. 623 och HFD 2022 ref. 46 kan vara två intressanta avgöranden att väga in utöver annan rättslig reglering.

Artikel 9 Erkännande av en åtgärd

FSÖ anser att frågan om omyndighetsförklaring eller andra inskränkningar i den enskildes personliga rätt bör utvecklas något ytterligare. Omyndighetsförklaring finns inte i Sverige men förekommer i några andra länder. I Sverige har vi 12 kap. 2 § FB som reglerar att en ställföreträdare saknar behörighet att besluta och företräda i strikt personliga åtgärder vilket delvis har en annan ordning i andra länder.

Artikel 10 Grunder för att vägra erkännande

FSÖ anser att begreppet ”eller genom företrädare” alternativt ”eller genom ställföreträdare” behöver tillföras efter ”utan att den vuxne”. Att den enskilde ska få en möjlighet att yttra sig är en viktig princip men det är inte helt sällan förekommande att den enskilde saknar sådan förmåga och då bör en företrädare eller ställföreträdare vara den som å den enskildes vägnar kan avge inställning.

Artikel 25 Utbyte av informationen mellan myndigheter

FSÖ bedömer att artikel 25 kan innebära att ett omfattande uppgiftsutbyte möjliggörs mellan medlemsländer och vill särskilt betona vikten av att konsekvenserna av bestämmelsen utreds vidare. Det behöver säkerställas att de uppgifter som lämnas av svenska myndigheter och som omfattas av sekretess åtnjuter samma skydd i andra medlemsstater.

Artikel 29 Förbud mot att lämna ut information

FSÖ bedömer att artikel 29 behöver harmoniseras med 32 kap. 4-5 § OSL och 16 kap. 7 § FB. Nuvarande formulering i artikel 29 har en annan innebörd än den menprövning som finns i nuvarande regelverk om utlämnande av information/handling kopplat till dagens ställföreträdarskap i Sverige.

Artikel 35 Företrädarintygets syfte

FSÖ bedömer att punkterna g) och h) i artikel 35 behöver belysas utifrån olika former av företräderskap i Sverige idag. Dels har vi regleringen i 12 kap. 2 § FB om en ställföreträdares bristande behörighet i strikt personliga frågor. Vi har också att anhöriga inom ramen för anhörigbehörighet (17 kap. FB) endast är behöriga att företräda den enskilde i vardagliga saker vilket t.ex. inte är att byta bostadsort (se förarbeten och praxis). Det är endast i vissa situationer (se t.ex. NJA 2021 s. 1181) som en förordnad ställföreträdare kan besluta å den enskildes vägnar om hälso- och sjukvårdsinsatser samt olika former av personlig omvårdnad. Svensk rätt ger inte en företrädare automatisk befogenhet att besluta om den enskildes medicinska behandling.

De som sammanställt Föreningen Sveriges Överförmyndares yttrande är styrelseledamöterna Anita Wirén Konstantis och Anita Holm.

För Föreningen Sveriges Överförmyndare

Anita Holm
Ordförande